

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Distinctio Tertia. De Septem Peccatis Capitalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

DISTINCTIO III.

De Septem Peccatis Capitalibus.

QUÆSTIO I.

De Superbia, & varijs eam concernentibus.

Peccata ca-
pitalia sunt
septem; &
cur sic ap-
pellentur?

1. **S**upponitur cum D. Gregorio *lib. 31. Moral. cap. 31.* & com-
muni Doctorum, septem esse Peccata Capitalia: quæ sunt,
Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Ira, Gula, & Acedia.
Et hæc dicuntur *Capitalia*, quoniam ab his alia peccata oriuntur,
& instar capitis, quod influit in membra, ipsa influunt in alia pec-
cata; ut inquit D. Gregorius *loc. cit.* Siquidem ex his septem Ca-
pitalibus vitijs frequentius cætera peccata oriuntur, secundum ra-
tionem causæ finalis; licet nonnulla ex aliis causis interdum ori-
antur. Et quia Superbia vitijs omnium mater est, ac regina
(*in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio, Tob. 4.*) de ea merito ante
alia Peccata capitalia tractatur.

Superbia,
quid?

2. **CONCL. I.** Superbia est appetitus inordinatus propriæ
excellentiæ super alios. Ita post Doctorem Subtilem *2. dist. 6.*
quest. 2. & alios, *Mastrius disp. 15. Theol. Mor. num. 137.* Dicitur,
excellentiæ super alios. Nam Superbia propriè dicta involvit affe-
ctum immoderatum excellentiæ suæ relatæ ad alios, quibus ali-
quis præesse cupit, aut antecellere: prout desumitur ex ipso
nomine Superbiæ; etenim *superbire* sic dicitur à *super*, & *ire*,
quia nempe superbus super alios, & supra suam mensuram ire
vult. In quo sensu D. Augustinus *lib. 14. de Civitate Dei, cap. 3.* ait:
Quid est superbia, nisi perversa celsitudinis appetitus? Nec obstat, quod
idem S. Augustinus *loc. cit. cap. 13.* asserat, quod sibi placens im-
moderatè, sit superbus. Nam hoc rectè à Doctore nostro ibidem
explicatur de Superbia largè dicta (quam alio nomine *Philautiam*
vocant) cum Superbia propriè accepta involvat relationem ex-
cellentiæ super alios, ut dictum.

Superbia si
sit consum-
mata, est
peccatum
mortale.

3. **CONCL. II.** Superbia est peccatum mortale, si sit con-
summata & perfecta; id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo,
Superioribus, eorumque legibus subjici nolit. Ita certa, & com-
munis

munis Doctorum. Quinimò ejusmodi Superbia consummata, est peccatorum omnium gravissimum: talisque præcipuè datur in diabolo, ac pessimis hominibus; estque radix omnium peccatorum, prout declarabitur num. 10.

4. Dicitur notanter, *si sit consummata & perfecta*. Siquidem imperfecta tantum Superbia, qua quis non renuens iis subjici, quibus debet, in suo duntaxat affectu sese magnificat, est tantum veniale Peccatum, ut docent passim Doctores: quia sine Dei, & aliorum despectu, sese plus justo efferre, non est adeò gravis inordinatio. Et quamvis Superbia ex genere suo sit peccatum mortale, nihilominus aliqui motus ipsius propter imperfectiorem actus, aut alias circumstantias, possunt esse veniales: foret tamen gravis inordinatio, adeoque peccatum mortale, si fieret eum notabili aliorum contemptu, vel cum complacentia in aliorum abjectione.

Secus, si sit imperfecta.

5. CONCL. II. Etsi plures soleant assignari Filia Superbiae, ut Inobedientia, Jaëtantia, Hypocrisis, Contentio, Pertinacia, Discordia, Curiositas; tres tamen sunt præcipuæ, videlicet Vana gloria, Præsumptio, & Ambitio; quæ ideò dicuntur Filia Superbiae, quatenus ab ea originantur. *Mastrius disp. 15. Theolog. Mor. n. 138. cum aliis.*

Plures sunt filia Superbiae, quæ?

6. CONCL. III. *Vana gloria*, quæ est una ex præcipuis Filiabus Superbiae, est cupiditas inanis gloriae. Ratio est: quia vanus gloriosus vult propriæ manifestationem excellentiæ, sive veræ, sive fictæ; unde appetitus excellentiæ movet ad inanem gloriam, & sic oritur ex Superbia, tanquam infelix soboles ipsius.

Vana gloria, quid?

7. Porrò Vana gloria est peccatum per se, seu ex genere suo tantum veniale, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 132. art. 3. eò quòd hoc vitium ex genere suo, & secundum se spectatum, nec Deo, nec proximo, gravem inferat injuriam. Hinc concionari v. g. vel alias actiones sacras facere ob vanam gloriam, est tantum veniale peccatum. Quo tamen non obstante, Vana gloria sæpè fit peccatum mortale per accidens: idque vel ratione materiæ, si nimirum gloriatio sit de re mortaliter mala; quia approbatio operis pravi, eandem cum illo speciem habet: vel ratione notabilis damni proximo illati; ut si quis prorumpat in gravem ejusdem contumeliam, qualis fuit jaëtantia Pharisei, *Luca 18. dicentis: Non sum sicut ceteri hominum: raptores, injusti, adulteri: velut etiam hic publicanus, aut hujusmodi.*

Et quale peccatum?

Præsumptio,
quid, &
quale pec-
catum?

8. CONCL. IV. *Præsumptio* est appetitus aggre-
diendi aliquid
supra vires : cum enim homo vult dicere, vel facere aliquid supra
id, quod potest, dicitur *Præsumptuosus*. Est autem præsumptio
communiter, ac ex genere suo, peccatum veniale : fit tamen per
accidens mortale, si gravis injuria Deo, aut damnum proximo
inferatur : v. g. si quis præsumat jurisdictionem Ecclesiasticam,
potestatem Ordinis sacri, officium Medici, Advocati, Confessarii,
&c. sine debita pericia suscipere ; aut si quis aliquid præsumit
cum periculo probabili gravis damni proprii corporalis, vel spi-
ritualis incurrendi, absque iusta causa.

Ambitio,
quid, &
quale pec-
catum?

9. CONCL. V. *Ambitio*, quæ est una ex præcipuis Filiabus
Superbiæ, est inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non de-
biti : ut si ambias Beneficium, vel Officium, quo es indignus.
Est per se peccatum veniale : fit autem mortale vel ratione ma-
teriæ, ex qua honor inordinatè petitur ; vel ratione medij mor-
talis, per quod honor quæritur ; vel ratione gravis damni, quod
proximo inferitur. Quòd si verò moderatè honor appetatur ob
honestum finem, nullum erit peccatum, sed actus Magnanimi-
tatis.

Superbia,
cur dicatur
vitium ca-
pitale?

10. Quæres, cur Superbia dicatur esse Vitium Capitale?
Resp. id intelligendum esse potissimum de Superbia completa,
quæ omnem humilitatem & subjectionem excludit : ut cum quis
in tantum sese extollit, ut nolit legi Divinæ, ac legitimorum Super-
riorum, esse subjectus. Hæc autem non tantum est Vitium Capi-
tale, sed etiam regina & mater omnium vitiorum, juxta D. Gre-
gorium *lib. 31. Moral. cap. 31.* idque tum propter universalem
ejus influentiam, quam habet in omnia vitia : tum quia ex eo,
quòd quis renuat esse subjectus legi Divinæ, ac legitimorum Su-
periorum, aperitur porta latissima omnibus peccatis, legumque
transgressionibus. Hinc Ecclesiastici 10. dicitur : *Initium omnis
peccati est superbia : qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & sub-
vertet eum in finem.*

Quænam
sint remedia
contra Su-
perbiam?

11. Quæres ulterius, quænam sint remedia contra Super-
biam? Resp. cum communi Doctorum, eadem esse remedia
Superbiæ, quæ Humilitatis adjumenta, de quibus fusè Libri Asce-
tici. Tria tamen præcipuè sunt remedia contra Superbiam à
Doctore Angelico 2. 2. q. 162. art. 6. ad 1. assignata, ad quæ cætera
reduci possunt. Primum, est consideratio propriæ infirmitatis ;
juxta illud Ecclesiastici 10. *Quid superbit terra & cinis?* Secundum,
est consideratio magnitudinis Divinæ ; secundum illud, Job. 15.

Quid

Quid tunc contra Deum spiritus tuus? Tertium, est consideratio imperfectionis priorum bonorum, de quibus homo superbit; juxta illud Isaia 40. *Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.* Et Isaia 64. *Quasi pannus menstruata universa justitia nostra.*

Q U Æ S T I O II.

De Avaritia, & Filiabus ejus.

12. **C**ONCL. I. Avaritia est immoderatus appetitus habendi pecunias, sive possessiones. Ita in re communis. Dicitur, *immoderatus appetitus*: nam si ipse sit ordinatus, qualis fuit in Abraham, Jacob, & multis aliis, pecunias & possessiones copiosas ob debitum finem habentibus, peccatum non erit; juxta illud Psalmi 61. *Divitiae si affluant, nolite cor apponere.* Et additur, *habendi pecunias, sive possessiones*: quia circa has, tanquam objectum suum, versatur Avaritia. Quod si verò fiat sermo de immoderata cupiditate habendi voluptates, mundanam excellentiam, aut aliud ejusmodi bonum creatum; non erit proprie Avaritia, & prout hæc est speciale vitium.

Avaritia, quid sit

13. **C**ONCL. II. Avaritia, prout adversatur Justitiæ, est ex genere suo peccatum mortale; quamvis per accidens possit fieri veniale propter imperfectionem actus, aut levitatem materiæ, sicuti de furto dici solet. Prout verò Avaritia opponitur Liberalitati, est peccatum ex genere suo veniale; nisi in tantum crescat amor divitiarum, ut præferatur Charitati Dei, aut proximi, volens potius transgredi præceptum sub mortali obligans, quam largiri suas pecunias, dando v. g. elemosynam pauperi in extrema necessitate constituto. Ita D. Thomas 2, 2. q. 118. art. 4. & alii passim.

Avaritia, quale sit peccatum?

14. **C**ONCL. III. Avaritia rectissime numeratur inter Vitia Capitalia. Ratio est: quia ex Avaritia, velut ex fonte & radice, multa alia peccata oriuntur; prout patet ex septem Filiabus ejus mox enarrandis. Hinc 1. Timoth. 6. dicitur: *Qui volum divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva qua mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Sic etiam Ecclesiastici 10. dicitur: *Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet.* Unde ad Coloss. 3. Avaritia appellatur *Sinulacrorum servitus*: qualia passim habentur in Scriptura sacra.

Ipsa rectissime nomen datur inter peccata capitalia, cur?

Filix Avaritia sunt septem, nempe

Obduratio cordis. Inquietudo mentis.

Violentia.

Fallacia. Perjurium. Fraus, & Proditio.

15. CONCL. IV. Filix Avaritix sunt septem, ac rectè recensentur à D. Gregorio *cit. lib. 31. Moral. c. 31.* dum ait: *De avaritia proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.* Ratio est: quia Avaritia excedit in duobus, videlicet in retinendo, & in acquirendo. Ut excedit in retinendo, parit *Obdurationem cordis*, claudens viscera sua ad preces pauperis. Ut verò excedit in acquirendo, sic in affectu parit *Inquietudinem mentis*, seu supervacuas curas, quibus avarus, semper in crastinum sollicitus, superflue agitatur: nam, ut dicit Ecclesiastes c. 5. *Avarus non implebitur pecunia.*

16. Porro in effectu inducit Avaritia ad alias quinque Filias. Nam interdum impellit, ut vim proximo quis inferat, aliena rapiendo; uti faciunt fures & raptores: & sic committitur *Violentia*. Interdum inducit ad committendum dolum, ut fit in contractibus illicitis, vel licitis male exercitis. Qui dolus si committatur simplici verbo, erit *Fallacia*: si additum fuerit juramentum, erit *Perjurium*. At si dolus committatur in opere, vel id fiet circa rem aliquam, & erit *Fraus*; vel contra personam, & dicetur *Proditio*. Et sic in omnibus sunt septem Filix Avaritix.

QUÆSTIO III.

De Luxuria, & Filiabus ejus.

Luxuria, quid, & quale peccatum?

Ejus species, quæ?

(a) Tract. s. Dist. 4 per totum.

Luxuria rectè numeratur inter vitia capitalia.

Ejus filix sunt octo, & numerantur

17. CONCL. I. *Luxuria* est inordinatus appetitus, vel usus venereorum. Ita communis. Et hoc peccatum est ex genere suo mortale, ac inter vitia Intemperantiæ vel maxime exprobrabile. Ejus septem species rectè numerantur, videlicet Fornicatio, Adulterium, Inceitus, Stuprum, Raptus, Sacrilegium, & Vitium contra naturam; quamvis nonnulli omittant unam, videlicet Sacrilegium. Verùm de Luxuria, ejusque speciebus, alibi. (a)

18. CONCL. II. Luxuria rectè connumeratur inter septem Vitia Capitalia. Ratio est: quia multa alia ex illa oriuntur, tum propter vehementiam delectationis venereæ, tum propter connaturalitatem hujusmodi concupiscentiæ; unde ex ejus appetitu procedit homo ad multa vitia perpetranda, prout nimium quantum probat misera experientia.

19. CONCL. III. Filix Luxuriæ post S. Gregorium *cit. lib. 31. Moral. c. 31.* & communem Doctorum, convenienter numerantur

rantur octo; nempe Cæcitas mentis, Præcipitatio, Inconsiderantia, Inconstantia, Amor sui, Odium Dei, Affectus præsentis sæculi, & Horror futuri sæculi. Harum priores quatuor se tenent ex parte intellectûs, ejusque vires atque operationes valdè deordinant; aliæ quatuor se habent ex parte voluntatis, ipsiusque deordinant operationes.

20. *Cæcitas mentis*, quæ est prima Luxuriæ Filia, facit, quòd luxuriosus non apprehendat bonum & malum, ut sunt. Hinc Danielis cap. 13. de tali dicitur: *Species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.* Videmus proinde, tales homines bona sua cum Filio Prodigio, de quo *Luca cap. 15.* dissipare vivendo luxuriosè, & honorem parvi pendere, ac multa alia sibi inconvenientia facere. Et hoc exprimunt Pictores pingendo subinde Libidinem in forma puelli, velatos oculos habentis.

Cæcitas
mentis.

21. *Præcipitatio* impedit actum intellectûs seu rationis, qui est consilium de his, quæ agenda sunt propter finem. Nam qui cæco amore agitantur; absque consilio præcipitanter operantur, sibi que de rebus agendis consulere nequeunt, ut eas dirigant ad debitum finem: & hinc sæpè in varia mala labuntur, propter consilii defectum.

Præcipitatio.

22. *Inconsiderantia* est tertia Luxuriæ Filia, quia per Luxuriam impeditur, ac deordinatur rectum rationis judicium de agendis: quoniam enim hac pice maculantur, inconsideratè agunt, quæ proprium statum & personam dedecent. Hinc Danielis cap. 13. legitur de Senibus luxuriosis: *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent colum, neque recordarentur judiciorum justorum.*

Inconsiderantia.

23. *Inconstantia* facit, quòd quis ex affectu voluptatum venerearum à piis propositis facilè deficiat. Nam homo ex imperu concupiscentiæ impeditur, ne exequatur id, quod recta ratio faciendum esse dictavit; unde in omnibus suis decretis inconstans apparet: estque hujusmodi peccator, difficilis curationis.

Inconstantia.

24. *Amor sui*, ac vicissim *Odium Dei*, dicuntur Filie Luxuriæ, eò quòd luxuriosus homo ob voluptates seipsum faciat finem suarum actionum, non Deum; imò lascivus solet à rebus Divinis abhorrere, atque ab ipso Deo, tanquam peccatorum vindice. Unde patet, hæc duo deordinare voluntatem, ejusque actum, quoad appetitum finis, ne scilicet debitum Finem ultimum, qui est solus Deus, prosequatur.

Amor sui, &
Odium Dei.

Affectus
praesentis
saeculi, &

25. *Affectus praesentis saeculi, & vicissim Horror futuri saeculi,* sunt etiam Filiae Luxuriae: amor enim voluptatum carnalium ita animum luxuriosi afficit, ut subinde etiam Beatitudini aeternae paratus foret renuntiare, si praesentibus frui jugiter permittetur. Et hinc oritur

Horror fu-
turi saeculi.

26. *Horror futuri saeculi.* Quia luxuriosus, dum nimis carnalibus delectationibus detinetur, contemnit & fastidit spirituales: & quia nimia detentio & perseverantia in delectationibus carnalibus hinc animum captivavit, illinc verò contemplatio gravitatis peccati cum terrore inferni cor affligit; mox sequitur Horror futuri saeculi, in tantum, quod homo quandoque prolabatur in desperationem. Ecce! in quot laqueos incidunt, qui in hoc turpissimo vitio habituantur.

QUAESTIO IV.

De Invidia, ejusque Filiabus.

Invidia,
quid?

27. **C**ONCL. I. *Invidia est tristitia de bono proximi, prout proprium malum aestimatur, & diminutivum proprii boni, seu propriae gloriae ac excellentiae.* Hoc enim vitium est praecipue de bonis, in quibus est gloria & honor; estque ad illos tantum, quibus homo vult se aequare, vel praeferre, non autem respectu multum distantium, cum nullus plebejus, v. g. homo, nisi infans, studeat se aequare, vel praeferre in gloria Regi, aut alteri multum excellentiori. Porro per Invidiam volumus, & desideramus, alium carere tali bono, quia per illud nos excelsit. Unde proprie *Invidus* dicitur, qui tristatur de bono alterius, putans inde propriam excellentiam diminui.

Invidus
proprie,
quid?

Corollaria.

28. Infertur proinde, quod tristari de bono alterius, non quia ipse tale bonum habet, sed quia nos tale bonum non habemus, non spectet ad peccatum Invidiae: nam haec tristitia proprie est zelus, & aemulatio; & si sit de bonis honestis, est laudabilis, juxta illud 1. Corinth. 12. *Aemulamini charismata meliora.* Infertur ulterius, si quis tristetur de bono alterius, in quantum imminet sibi exinde periculum cujuscumque nocimenti (utputa si quis tristetur de exaltatione sui inimici, timens, ne ab ipso postea laedatur) quod talis tristitia non sit invidia, sed magis effectus timoris; ut notat D. Thomas 2. 2. q. 36. a. 1. & sequuntur alii.

29. CONCL.

29. CONCL. II. Invidia est peccatum mortale ex genere suo, contrarium Charitati: quia Charitas gaudet de bono proximi, Invidia verò tristatur de bono proximi. Potest nihilominus Invidia fieri peccatum veniale, tum ob imperfectionem consensûs, & non plenam advertentiam; tum ob materiæ levitatem, uti pueris contingere consuevit, qui de levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere solent.

Invidia, quale peccatum?

30. CONCL. III. Invidiæ peccatum rectè inter Vitia Capitalia numeratur à S. Gregorio *sap. di. lib. 31. Moral. cap. 31.* & communi Theologorum. Siquidem ex ipsa Invidia, tanquam ex capite, multa alia peccata originem ducunt, uti patet ex quinque Filiabus ejus mox enarrandis; ac merito tum à sacra Scriptura, tum SS. Patribus gravissimè perstringitur.

Invidia rectè connumeratur inter vitia capitalia.

31. CONCL. IV. Filiæ Invidiæ rectè à S. Gregorio *loc. cit.* assignantur quinque; quæ sunt, Odium, Susurratio, Detractio, Exultatio in adversis proximi, & Afflictio in prosperis ejus. Invidus namque, dum de bono proximi tristatur, putans, inde suam excellentiam diminui, ob hanc tristitiam tollendam movetur ad desiderandum, quòd proximus illo bono careat: unde incipit suo conatu gloriam alterius diminuere; idque vel occultè, & tunc sequitur *Susurratio*; vel manifestè, & tunc sequitur *Detractio*. Quòd si consequatur suam intentionem, gaudet de illius adversitate: si verò non potest, affligitur de ipsius prosperitate: & si hæc tristitia duret, postea generat *Odium*. De hoc peccato dicitur Sap. 2. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.*

Ejus filiæ sunt quinque, nimirum

Susurratio. Detractio. Exultatio in adversis proximi. Afflictio in prosperis ejus, & Odium.

QUÆSTIO V.

De Ira, & Filiabus ejus.

32. CONCL. I. *Ira*, prout est unum ex peccatis Capitalibus, est inordinatus appetitus vindictæ. Dicitur, *inordinatus*: nam si ordinatè appetatur vindicta, non est peccatum. Quinimò *Ira*, si præscriptum rationis modum non excedat, bona est; & habet in homine eum locum, quem miles in Republica: nec immeritò dicitur *Satellitium rationis*, de qua intelligendum illud Psalm. 4. *Irafcimini & nolite peccare.* Sic fit, si vindicta appetatur debito modo, puta exigente Justitiâ per ministros Justitiæ. Similiter peccatum non est, si Superiores debito cum modamine irascuntur culpis Subditorum, eosque puniunt.

Ira, quid? Est bona, si modum non excedat.

Et Satellitium rationis.

X

33. Quòd

Ira inordi-
nata, quale
peccatum?

33. Quòd si Ira modum à ratione præscriptum non seruet, adeoque sit inordinata, jam erit peccatum. Et quidem, si Ira modum à ratione præscriptum excedat ex parte objecti, expe-
tendo scilicet injuriam vindictam, v. g. ob causam non legiti-
mam, aut majorem vindictam quam oportet, vel absque debita
auctoritate Superioris exequendam, est ex genere suo pecca-
tum mortale; quamvis per accidens ob imperfectionem actus,
vel levitatem vindictæ appetitæ, possit fieri veniale. Et de tali Ira,
præsertim tendente ad vindictam mortis, intelligitur illud Sal-
vatoris, Matth. 5. *Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Si
verò Ira non seruet præscriptum à ratione modum duntaxat ex
parte ipsius motus, tunc erit ex genere suo peccatum veniale;
quamvis per accidens possit fieri mortale, utputà ratione affec-
tus adjuncti, quo quis paratus existit aliquid facere, quod est
peccatum mortale.

Filix iræ
sunt sex,
nempe

34. CONCL. II. Filix Iræ communiter à Doctõibus cum
cit. D. Gregorio *lib. 31. Moral. c. 31.* sex assignantur; quæ sunt,
Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Blasphemia,
Rixa.

Indigna-
tio.

35. *Indignatio* est inordinatus affectus ex eo, quòd quis repu-
tet, se indignè ab alio tractari. Est communiter veniale pecca-
tum; imò si ex justo rationis iudicio procedat, nullum est. Posset
tamen esse mortale, si cresceret usque ad deliberatum odium, vel
contemptum personæ gravem.

Tumor
mentis.

36. *Tumor mentis* est, quo quis morosè excogitat diversas
vias vindictæ, iisque cogitationibus animum tumefacit. Quale
sit peccatum, judicandum est ex qualitate vindictæ, quæ excogi-
tatur accedente sufficienti deliberatione.

Clamor.

37. *Clamor* est, cum iratus extollit vocem, multa inordina-
tè & confusè effutens. Est communiter peccatum veniale, nisi
aliud addatur, utputà blasphemia, vel contumelia, aut hujus-
modi.

Contumelia
(d) *Tract.*
9. Dist. 6.
quest. 2. per
totum.

38. *Contumelia* est dictum, vel factum injuriosum, quo quis
proximo præsentem palàm aliquod malum objicit, aut ejus hono-
rem & exultationem palàm violat. Est ex genere suo peccatum
mortale, nisi levitas materiæ, aut imperfectio actus excuset; de
qua amplius alibi. (d)

Blasphemia.
(e) *Tract. 5.*
dist. 3. 9. 5.
per totum.

39. *Blasphemia* fit, cum jactamus convitia in Deum, aut San-
ctos: estque peccatum mortale, nisi inadvertentia, aut indeli-
beratio excuset. De hac etiam ex professo alibi. (e)

40. Rixæ tandem, si modum graviter non excedant, uti & le-
viculæ pugnae, veniales sunt: secus, si progrediantur ad seditiones, vulnera, caedes.

QUÆSTIO VI.

De Gula, & Filiabus ejus.

41. **C**ONCL. I. Gula est inordinatus appetitus cibi, & potûs. Ita in re communis. Sive, ut aliqui loquuntur, Gula est vitium in appetitione, & usu cibi & potûs, debitum modum excedens, delectationis gratiâ. Hoc autem fieri potest quinque modis, sequenti versiculo comprehensis:

Præproperè, lautè, nimis, ardentè, studiosè.

Præproperè edit quis, quando tempore jejunii ante horam comedendi fit comestio. *Lautè*, quando quis cibos nimis exquisitos & ac delictos, vult comedere. *Nimis*, quando plus justo comeditur. *Ardentè*, si voraciter quis comedat. *Studiosè*, dum quis quærit cibos nimis accuratè præparatos.

42. **C**ONCL. II. Gula opponitur virtuti Temperantiæ, & Sobrietatis; atque ut sic dividitur in Comestationem & Ebrietatem, tanquam in duas species, quarum illa in inordinato appetitu seu excessu ciborum, hæc verò in excessu potûs committitur. De his dicitur ad Galat. 5. *Manifesta sunt autem opera carnis: qua sunt fornicatio, & ebrietates, comestationes, & his similia, qua prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agant, regnum Dei non consequentur.*

43. **C**ONCL. III. Tametsi vitium Gulæ inter Peccata Capitalia rectè numeretur, eò quòd plurimum aliorum origo esse soleat; nihilominus per se loquendo, atque ex genere suo, ea est peccatum veniale. Ita Sylvester x. *Gula. n. 2. allegans mentem D. Thomæ pluribus in locis, Matruis disp. 15. Theol. Mor. n. 146. Reginaldus lib. 15. n. 64. & alii.* Ratio est: quia Gula præcisè sumpta, & seclusis malitiis contra alias Virtutes pugnantibus, non repugnat graviter Charitati Dei, vel proximi. Unde si quis edat ante tempus, si nimis exquisita, si plus justo, si nimis voraciter ad modum canum, vel nimis exquisitè præparata (qui sunt quinque modi peccandi vitio Gulæ) per se loquendo non peccat mortaliter.

X 2

44. N^o

Nihilominus per accidens sic mortale in pluribus casibus.

(f) Dist. 2. num. 21.

Ebrietas, quid?

Differentia inter dormientem, & ebrium.

Ebrietas plena est ex genere suo peccatum mortale.

44. Nihilominus per accidens, & ob adjunctam malitiam aliis Virtutibus repugnantem, variis modis Gula fit peccatum mortale, atque juxta allegatam sententiam D. Apostoli, ad Galat. 5. inducit amissionem vitæ æternæ. Idque inprimis accidit ratione perversæ voluntatis, quando scilicet in tali delectatione Gulæ contigitur finis ultimus; juxta quod de similibus legitur ad Philipp. 3. *Quorum Deus venter est*: hac enim ratione generaliter ex peccato veniali fieri per accidens mortale, jam supra (f) dictum est. Sic fit, quando homo adeo inhæret delectationibus ciborum & potûs, ut ob eas paratus sit legem Dei graviter violare: puta, si quis ob id fureretur, vel contractus faciat iniquos; si violat jejunia Ecclesiæ diebus prohibitis vescendo carnibus, vel sapius comedendo; si non solvat creditoribus, ut oppiparè victitet, ac hujusmodi. Deinde Gula fit mortale peccatum ratione gravis nocementi, si id homo corpori suo advertenter adfert. Idem accidere potest in aliis similibus casibus, ac præsertim in Ebrietate, quæ est altera species Gulæ ut sic, & distincta à Comellatione; de qua proinde loquendo, fit

45. CONCL. IV. *Ebrietas* est excessus in potu inebriante, causâ voluptatis, donec usus rationis adimatur. Ita in re Doctores communiter. Dicitur, *donec usus rationis adimatur*. Siquidem malitia ebrietatis plenæ, & perfectæ, in eo consistit, quod quis tantum ob voluptatem, aut ingluviem, advertenter se privet usu rationis, & quidem violenter, ac modo innaturali rationem perturbando, seque privando proximam potestatem utendi ratione ad omnem subitam necessitatem.

46. Et hoc ultimum notanter additur, ad excludendum somnum: nam etiam dormiens, privatus existit usu rationis, sed modo naturali ab Auctore naturæ instituto, ad virium naturalium conservationem. Simulque dormiens non simpliciter existit privatus usu rationis; quia excitatus à somno, quocumque tandem tempore, mox habet proximam potestatem utendi ratione ad omnem necessitatem: hoc autem secus fit in plenè, ac perfectè ebrio, uti patet.

47. CONCL. V. *Ebrietas* plena & perfecta, qua prædicto modo usus rationis plenè sopitur, est ex genere suo peccatum mortale. Ita omnes Doctores. Ratio est: quia censetur gravis deformitas magnūque malum, abjectâ rationis potestate ad brutorum stoliditatem voluptatis causâ ultrò se abicere. Unde

Unde Ebrietas inter opera carnis, quæ excludunt à Regno cælorum, meritò connumeratur *cit. cap. 5. ad Galatas.*

48. Dicitur, *Ebrietas plena & perfecta.* Nam si quis post potum adhuc discernere possit inter bonum & malum, licet non nihil phantasia turbata sit, aut sequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum est plena ebrietas; ideòque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, si deliberatè sit commissum. *Leslius lib. 4. de just. & jure, c. 3. n. 30. Bonacina disp. ult. in Decalogum, q. 1. punit. 1. n. 4.* & alii: qui simul pro signo Ebrietatis ponunt, si quis remulentus non advertat, quid agat, & bonum à malo non discernat; adeòque sequenti die non meminerit, quid pridè fecerit, dixerit, aut qua ratione domum venerit, &c. cum aliastalium ritè meminisse soleat.

Signa plenæ ebrietatis, quæ?

49. Cæterùm allata Conclusio intelligenda est, dummodò ejusmodi ebrietas sit voluntaria. Et hoc fit, quando quis ebrietatem intendit directè, vel saltem indirectè, nempe tantum bibendo, quantum potest, non curans, an sequatur ebrietas, nec ne; vel quando quis advertit se inebriandum, si pergat potare, & nihilominùs non desistit. Quòd si quis non præviderit periculum ebrietatis (prout accidit in ebrietate Noè, *Gen. 9.* & ignorans fortitudinem potùs, vino circumventus fuit, aut in auram exiens vento turbatus, nec hoc prævidit, culpà vacat, saltem mortali.

Quando censetur ebrietas voluntaria, sicque peccatù mortale?

50. Insuper Conclusio posita duntaxat procedit, si ebrietas fiat causà voluptatis. Nam non esse peccatum inebriare se ex præscripto Medicorum, si aliter sanitas recuperari non possit in casu quopiam extraordinario, tenent Sylvester, Cajetanus, Tolemus, Layman, & alij. Siquidem malicia ebrietatis in eo consistit, quòd quis sine justa & gravi causa, tantum ob voluptatem, adeò se ingurgitet, donec ulu rationis privetur, ut notat *Mairius disp. 15. Theol. Moral. n. 147.* In casu autem posito adest justa causa reparandæ sanitatis. Et ob eandem rationem non esse peccatum, si quis cogatur bibere intento ense, alioquin interficiendus, tenent *Leslius, Azorius, Reginaldus, & alij.*

Inebriare se causà recuperandæ sanitatis, vel tuendæ vitæ, non est peccatum,

51. Quæres incidentaliter, an comedentes, & bibentes ob solam voluptatem captandam, peccent venialiter? Ad hoc olim multi Doctores responderunt negativè: verùm eorum sententia amplius teneri non potest, cum sit novissimè rejecta ab Innocentio X. qui inter alias etiam sequentem Propositionem,

Comedentes, & bibentes ob solam voluptatem, an peccent?

ordine 8. damnavit: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obstat valetudini: quia licite potest appetitus naturalibus suis actibus frui.* Ubi tamen bene notandum ly, *ob solam voluptatem*: nam si quidem sentiatur voluptas, verumtamen ob hanc solam quis non comedat, vel bibat, sed ad conservandam valetudinem, aut restaurandas vires, peccatum nullum committitur; cum hic sit finis à natura intentus moderatæ comestionis.

Gula est peccatum capitale, cuius quinque sunt filii, nimirum

52. CONCL. VI. Gula merito inter Peccata Capitalia connumeratur, eò quòd sit mater plurium vitiorum, prout nimium probat, (prò dolor!) ipsa experientia: præcipuè autem, teste S. Gregorio *cit. cap. 31.* quinque infælices gignit Filias, quæ sunt, Hebetudo mentis, Immoderata læticia, Multiloquium, Scurrilitas, & Spurcicia.

Hebetudo mentis.

53. *Hebetudo mentis*, seu Stupiditas consistit in eo, quòd non possit quis orare; aut alia huiusmodi præstare. Hæc fit mortalis tunc, quando quis inordinatè bibendo, vel comedendo, voluntariè redditur ineptus ad intelligenda vel præstanda ea, quæ ad salutem sunt necessaria, vel ad quæ ex officio, aut aliàs sub gravi peccato quis tenetur.

Immoderata læticia.

54. *Immoderata*, seu inepta læticia, hoc loco non quamvis inordinatam denotat læticiam, qualis omne peccatum comitari solet; sed eam præcipuè, quæ movet ad cantiones obscenas, actus turpes, saltus vel choreas inhonestas, &c. Et huiusmodi immoderata læticia fit mortale peccatum, quando est inductiva ad consensum aut delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur.

Multiloquium.

55. Per *Multiloquium* peccatur juxta illud Proverb. 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* Et quidem tunc peccat quis mortaliter per Multiloquium, quando illo utitur in gravem irreverentiam Dei, aut in tantum eo delectatur, ut paratus sit illud præferre impletioni alicujus præcepti sub culpa mortali obligantis: alioquin verò, ac ex genere suo, est peccatum veniale.

Scurrilitas: & quomodo hæc differat à Stultiloquio,

56. *Scurrilitas* idem est, ac jocularitas quædam, proveniens ex defectu rationis, quæ sicut non potest cohibere verba, ita non potest cohibere exteriores gestus. De hac, sicut & de Stultiloquio, fit mentio *Ephes. cap. 5.* ubi etiam Scurrilitas apertè secernitur à Stultiloquio, dum dicitur: *Aut turpitude, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet.* Differt autem Scurrilitas à Stultilo-

quilo-

tiloquio, quòd Scurrilitas dicitur quandam inhonestatem in verbis & gestibus, v. g. Scurrilia dicere, canere, vel alia hujusmodi adrisum excitandum agere. *Multiloquium* verò consistit in superfluitate verborum: quæ si proferantur absq; recta ratione, seu iudicio intellectus, *Scurrilitas* erit. Porro Scurrilitas per se, & secluso scandalo, est peccatum veniale: foret tamen mortale, si fieret causâ delectationis veneræ.

57. *Spurcicia* tandem seu *Immunditia*, attenditur secundum inordinatam emissionem quarumcunque superfluitatum, specialiter verò quantum ad emissionem seminis: & hæc si voluntaria sit, est peccatum mortale. Tantum autem cibi vel potus capere, ut vomitus sequatur, si usus rationis non adimatur, per se loquendo non videtur peccatum mortale; ut notat communior, & probabilior Doctorum.

Q U Æ S T I O VII.

De Acedia, & Filiabus ejus.

58. **C**ONCL. I. Acedia generatim denotat incuriam, negligentiam, & pigritiam quandam: in proposito autem, & prout est septimum peccatum Capitale, *Acedia* est fastidium rerum spiritualium. Unde directè repugnat effectui Charitatis, qui est, gaudere de bono spirituali.

59. Porro *Acedia* sumitur dupliciter; Primò generaliter, pro omni ratio, & corpore animi, bona facere negligentis: hoc modo *Acedia* non habet rationem specialem vitij, quia omne vitium refugit spirituale bonum virtutis oppositæ; ut patet in luxurioso, & guloso, quorum prior tristatur de bono Continentiæ, posterior de bono Abstinentiæ, illudque refugit, prout est laboriosum, aut corpori molestum, vel delectationis ejus impeditivum.

60. Secundò *Acedia* sumitur specialiter, seu prout est speciale vitium; & consistit in tristitia de bono Divino, de quo alioquin *Charitas* gaudet: & hoc modo *Acedia* ex se, ac genere suo, est peccatum mortale, quia directè repugnat Charitati DEI. Priori autem modo, seu generaliter sumpta *Acedia*, tunc demum est peccatum mortale, cum propter eam committitur opus prohibitum, vel omittitur opus præceptum sub mortali.

61. CONCL.

Acedia re-
ctè ponitur
inter vitia
capitalia.

61. CONCL. II. Acedia, prout est tristitia de spirituali bo-
no Divino, ac speciale vitium. rectè à S. Gregorio *lib. 31. Moral. cap.*
31. inter Vicia Capitalia numeratur, utpote cùm plura alia vitia
orientur ex ea secundum rationem causæ finalis. Nam sicut ho-
mines multa operantur propter delectationem, tum ut ipsam
consequantur, tum quia ex ejus impetu ad aliquid agendum per-
moventur; ita etiam propter tristitiam multa operantur, vel ut
ipsam evitent, vel quia ejus pondere in aliqua mala agenda pro-
rumpunt.

Acediæ filia
sunt sex,
nempe

62. CONCL. III. Filia Acediæ meritò sex enumerantur à
S. Gregorio *loc. cit.* & aliis, quæ sunt Malitia, Rancor, Pusillani-
mitas, Desperatio, Torpor circa præcepta, ac Evagatio mentis
circa ipsa.

Malitia,

63. *Malitia* non sumitur hîc, prout est genus omnium vi-
tiorum; sed accipitur specialiter pro ea malitia, qua quis odio
habet bona spiritualia, & vellet ea non esse; aut qua ipsum pœ-
nitet bene fecisse, vel implevisse id, ad quod tenebatur; aut qua
contemnit Dei beneficia, v. g. desiderando, se non fuisse natum,
aut non agnovisse Christum, &c. Est autem malitia sic sumpta
ex genere suo mortale peccatum.

Rancor.

64. *Rancor* etiam non accipitur hîc communiter pro odio;
sed pro quadam indignatione contra eos, qui ad spiritualia bona
inducunt.

Pusillani-
mitas.

65. *Pusillanimitas* est respectu consiliorum, qua nimirum ho-
mo Divina consilia, quæ perfectionis sunt, exequi non audet ex
mero animi timore: utputa, si quis à jeuniis, Religione, & hujus-
modi virtutum actibus se subtrahit, ex timore deficiendi. Et hæc
ex genere suo est veniale peccatum, nisi ratione voti, aut alia de
causa quis sit obligatus ad talia bona opera exequenda.

Desperatio.

66. *Desperatio*, intellige, consequendæ æternæ beatitudinis,
est peccatum mortale, quando cum consensu rationis pleno fit,
ut est certum.

Torpor, &

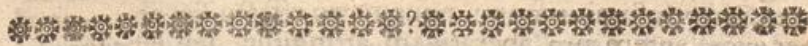
67. *Torpor* est circa præcepta, quando scilicet homo negli-
git & omittit facere ea, quæ sunt ex præcepto facienda. Alij ve-
rò per Torporem intelligunt eum, cùm bona opera non fiunt
cum debito fervore.

Evagatio
mentis.
Huc spe-
ctat Curio-
sitas.

68. Tandem *Evagatio mentis* est, qua quis in exercitio ope-
rum spiritualium evagatur circa illicita, aut saltem impertinen-
tia. Et hæc si fiat per cogitationem, diffundentem se ad cogni-
tionem imperinentium, dicitur *Christofus*: si verò per locutio-
nem,

nem, dicitur *Verbositas*: & si per inquietudinem corporis, quando scilicet aliquis per inordinatos membrorum motus vagacitatem indicat mentis, tunc dicitur *Inquietudo*. verbositas,
&
Inquietudo.

TRACTATUS IV. DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

1. **I**ustitia Christiana generatim duo involvit, fugam scilicet peccatorum, & actionem bonorum operum; juxta quod dicitur Psalm. 36. *Declina a malo, & fac bonum*. Et Isaia. cap. 1. *Quiescite agere perverse, discite bene facere*. Quia igitur præcedente Tractatu visum est de Peccatis, superest, ut perspectâ peccatorum malitiâ, Virtutum excellentia, decor, & natura declaretur; atque earum in primis, quæ cæteras antecellunt, uti sunt Virtutes Theologicæ, sic dictæ, quia DEUM pro suo immediato objecto respiciunt. Porro Tractatus de Virtutibus Theologicis celebris est, atque ob sui utilitatem, simul ac necessitatem, non solum in Theologia speculativa, sed etiam Morali communiter examinatur.

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Theologicis generatim.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit tum Virtus ut sic, tum Theologica?

2. **P**ro clariori resolutione præmittendum, quod nomen Virtutis latissimè spectatum varias habeat significaciones. Et in primis quandoque Virtus accipitur pro qua-
Virtutis no-
men variè
accipitur.
cun-